

**ABHAZ YAZAR
ÖMER BEYGUA'DAN
BİR VUBIH'A MEKTUPLAR**

Sefer E. BERZEG

Абхазцәи нисмәлб
Омар Бейгуа-
нисмәлб Кҗубих.

ABHAZ YAZAR ÖMER BEYGUA'DAN

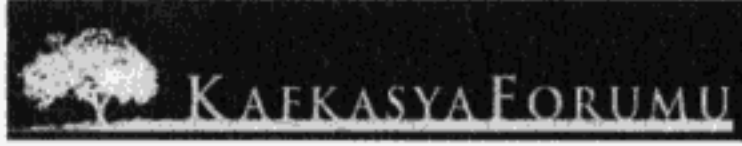
BİR VUBIH'A MEKTUPLAR

SEFER E. BERZEG

Ank, 2011.

Ankara 2011

16864

Kapak Tasarımı: Nago Ercan Parlak

ISBN

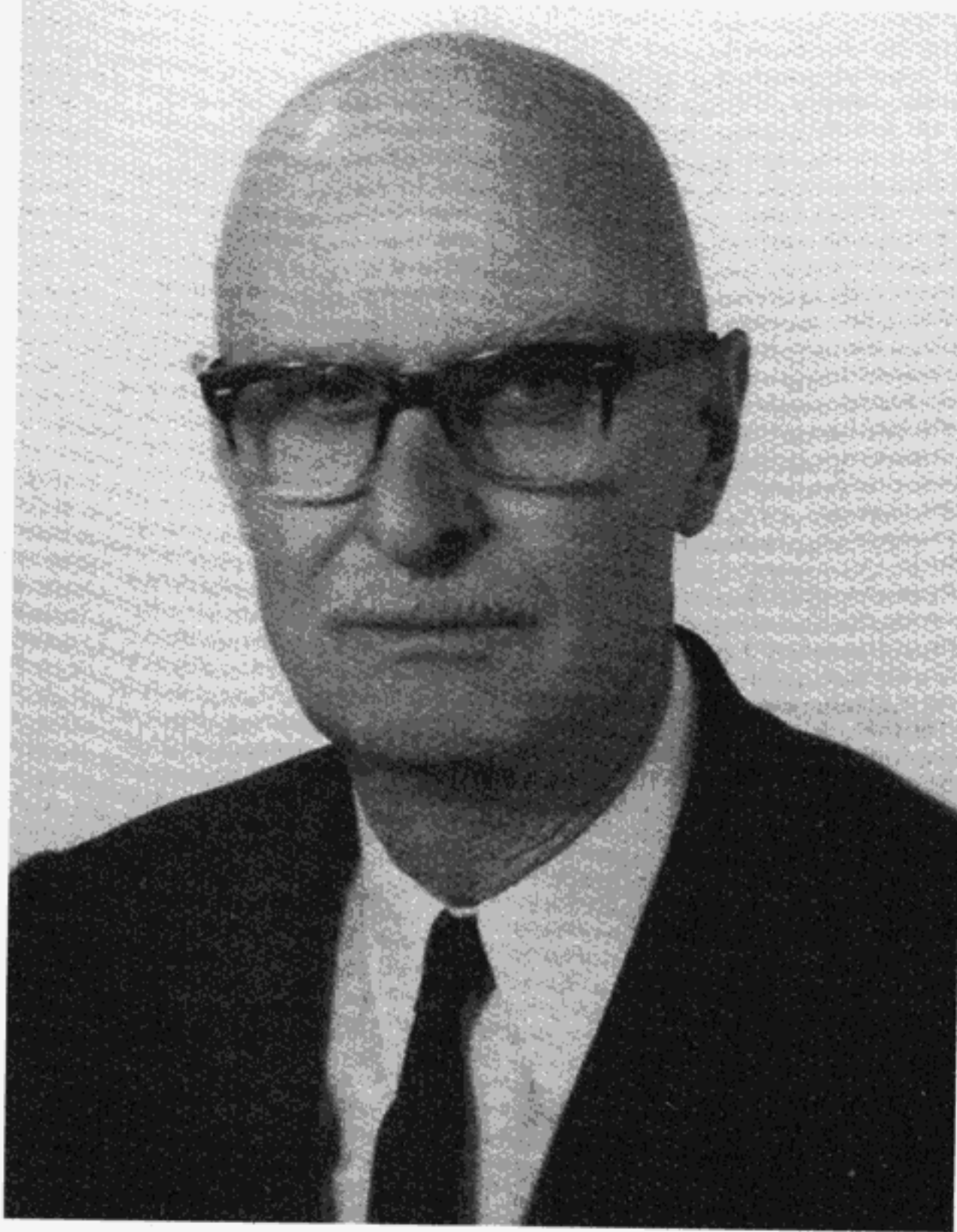
978-605-89687-3-8

Kuban Matbaacılık Yayıncılık

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi 1514. Sokak No: 20 Ankara

Tel: 0 312 395 20 70 Faks: 0 312 395 37 23

ÖMER BEYGUA'NIN YAŞAMI
(1901 – 2001)

Türkiye’de yetişmiş bir Kafkaslı yazar, dilci ve şair olan Ömer Beygua, (Türkiye’deki soyadıyla Büyüka), Abhaz’ların Beygua soyundandır. Ama Adige ‘lerin arasında da bu soya mensup aileler yaşamaktadır. Ömer’in dedesi Beygua Hasan, Abhazya’nın Sohum’a bağlı Abjakua köyünün halkındandı. O da Kafkasya’da Rus egemenliğine karşı 1877- 78 Osmanlı - Rus savaşı döneminde oluşan milli ayaklanmalar sonucunda, yurdunu terk etmek zorunda kalmış olan 50 bin kadar Abhaz arasında, Osmanlı topraklarına gelmiş ve Düzce’nin Efteni Hacı Süleymanbey köyüne yerleştirilmişti.

Ömer, 1901 yılında Düzce’de doğdu. Babası olan Beygua Hasan’nın oğlu Bayram saraçlıkla uğraşıyordu. Annesi de Abhazlar’ın Şamı ailesine mensuptu ve adı Mkıd idi. Ömer, okumayı ve yazmayı Arap harfleri ile Abhazca olarak öğrendi. Hocaları Canıpha Hasibe adlı bir Abhaz kadını ile onun eşi olan ve Abhazca’yı da iyi konuşan Adige (Şapsığ) Raşid Efendi idi. Daha sonra Şapsığ İsmail Efendi’den de Arabiyat (Arap dili ve edebiyatı) öğrenimi gördü. Orta öğrenimini Düzce’de yaptıktan sonra Edirne lisesinde okudu. İstanbul’da bulunan Yüksek Orman Mektebine kabul edilerek 1930 yılında burayı birincilikle bitirdi. Pratiği olmamakla birlikte Arapça, Farsça, Fransızca, Almanca ve özel olarak da biraz Rusça öğrenmişti. Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde, Anadolu’nun çeşitli yörelerinde mesleğiyle ilgili türlü görevlerde bulunduktan sonra, Sivas’ta birinci sınıf orman başmühendisi olarak görev yaparken 1964 yılında emekliye ayrıldı ve İstanbul’a yerleşti. Daha son-

raki yaşamı burada, kendi olanakları çerçevesinde Kafkasoloji araştırmaları yapmak ve özellikle de Abhaz dili üzerine çalışmakla geçti.

1950'li yıllardan başlayarak, Türkiye'de çıkan *Yeni Kafkas* (İstanbul), *Kafkasya* (Ankara), *Kuzey Kafkasya* (İstanbul), *Kafkasya Gerçeği* (Samsun) dergilerinde yazıları ve şiirleri yayımlandı. Bu dönemde, Türkiye ile SSCB arasındaki iki yanlı "demir perde"ye karşın Kafkas'yadaki Abhazya Özerk Cumhuriyetinde çıkan *Alaşara* (Aydınlık) ve *Apsnı kapşı* (Kızıl Abhazya) adlı dergi ve gazetelerde de anadilinde yazdığı çeşitli makaleleri ve şiirleri yayımlanıyor ve Abhazya'da Türkiye'de olduğundan daha fazla tanınıyordu. .

"Son derece iddialı bir eser" olarak karşılanan ve *Abhaz Mitolojisi Anaç mı?* adını taşıyan ilk kitabı, 1971 yılında İstanbul'da basılabildi. Bunu, hazırladığı Abhazca bir takvimin basılması izledi.

Ekim 1975'te, Türkiye'de yaşamakta olan Abhazlar'ın oluşturduğu onbir kişilik bir grubun başında olarak, kendisinin artık çoktandır tanınmakta olduğu ata yurdu Abhazya'ya gitti. Bu ziyaret, orada hiç unutulmayan izler bıraktı. Türkiye'den giden bu gruptakiler Abhazya'da bulundukları süre içinde Oçamçıra'nın Cigerda ve Gudauta'nın Likhni köylerinde ağırlandılar. Ritza gölünü, -sonradan Gürcü saldırganlar tarafından yağmalanacak olan- Devlet Müzesi'ni, bazı okulları ve Üniversiteyi ziyaret ettiler. Ömer Beygua'ya gösterilen saygı

ve sevgiyi şaşkınlıkla izlediler. Böylece o da, sürgündeki Abhazlar'ın anayurtlarıyla olan koparılmış bağlarını yeniden kurma hülyasını gerçekleştirme yolunda önemli bir adım daha atmış oldu.

Abhazya'da Ömer Beygua'ya karşı gösterilmiş olan sevgi ve itibar, onun, sessiz sedasız çalışmalarını pek değerlendirememiş bulunan Türkiye'deki soydaşları arasında da biraz daha ciddiye alınmasını sağladı. Fakat çok istemesine karşın, bir daha Abhazya'ya gitmesi kismet olmadı. Buna karşın, Abhazya Televizyonu tarafından İstanbul'da onu ve ailesini tanıtan belgesel bir film çekildi (1991). Bazı Abhazca şiirleri, *İstanbul'daki Abhaz Sesi* adıyla ve geniş bir biyografisiyle birlikte kitap halinde yayınlandı (Sohum 1992). Şiirlerinden bazıları, Abhazyalı kompozitörler tarafından bestelendi ve Abhaz halkının dilinde birer şarkı olarak da yaşamını sürdürdü. 1992 yılında Abhazya Cumhuriyeti hükümeti tarafından "Dırmıt Guliya Devlet Ödülü" ile onurlandırıldı ve kendisine Sohum'da, daha sonra Müze haline getirilecek olan bir ev tahsis edildi. 1970'li yıllardan başlayarak Abhaz aydınlarından bazıları ile yaptığı Abhazca yazışmalar bile, İgor Rajden- ipa Marukhba (Markholia) tarafından derlenerek, biyografisiyle birlikte *Ömer Beygua'dan Abhazya'ya Mektuplar* adı altında Abhazca (ve Rusça) olarak bir kitap halinde yayımlandı. (Sohum 2006).

Yayınlanmamış çok sayıda araştırması da bulunan Beygua'nın, kitap halinde basılabilmiş olan eserleri şunlardır:

Abhaz Mitolojisi Anaç mı? (İstanbul 1971), *Hazret-i İbrahim'le Awubla ve Kafkaslılar* (İstanbul 1975), *Kafkas Kaynaklarına Göre İlk yaratılışlar – İlk İnsanlık – Kafkas Gerçekleri* (2 cilt, İstanbul 1985-1986), *Astampıltıy Apsıva Bji* (İstanbul'daki Abhaz Sesi, Abhazca Şiirleri, Sohum 1992), *Kafkas Ahhları* (Türkçe Şiirler, İstanbul 1992), *Abhaz Tarihinin İskeleti* (İstanbul 1993).

Ömer Beygua, 25 Şubat 2001 günü, bir yüzyılı oldukça sağlıklı ve verimli olarak devirmiş bir insan olarak öldü ve İstanbul'da defnedildi. Anayurdu Kafkasya'da, Sohum'daki bir caddeye de onun adı verildi.

“ÖMER AMCA” İLE İLGİLİ BAZI ANILARIM

“Ömer Amca”mızın değerini o sağken anlayan ve ona gerekli saygıyı gösteren Kafkaslı gençlerden biri olan Akuşba Erol, onun ölümü üzerine kaleme aldığı yazıda çok haklı olarak şöyle diyor:

“Ömer Büyüka'yı Türkiye'deki Kafkas diasporası içinde pek az insan bilir belki, ama yaptığı çalışmalar ve yazdığı Abhazca şiirlerle, Abhazya'da yaşayan herkes onu tanır. Çünkü o bedeni burada ama gönlü orada yaşayan bir insandı. Sıradan bir insan değildi, o bir kültür savaşçısıydı. Düşünen,

yaşama ve geçmişe dair tezleri olan bir insandı. İnsanlığın bilinmeyen tarihinin sırlarının Abhaz dili içinde gizli olduğuna inanırdı. Bu inançla, ömrünü, her şeyine vakıf olduğu anadili Abhazca'nın sırlarını çözmeye adadı. Çok ciddi bir emek vererek yazılı eserler ortaya koydu. Didik didik ettiği Abhaz dilinin dolambaçlı yollarından şaşırtıcı iddialarla döndü. Örneğin, filolojik ve mitolojik verilere dayanarak, Abhazca'nın yeryüzündeki dil ve kültürlerle anaçlık ettiği iddiasında bulundu. Ortaya koyduğu veriler, bu tezini desteklemekten öte ispat da etti. Ama bu tezleri ilim çevrelerinde sadece bir irkilme meydana getirdi. Uzun boylu tartışılmadı... O da biliyordu iddialarının küçük bir halkın dil ve kültürünü öne çıkardığını. Onun için görmezlikten gelindiğinin de farkındaydı. Ama “olsun” diyor, tarihin hükmüne güvendiğini söylüyordu. Nitekim eserlerini bir bir ortaya koydu ve hepsini tarihe emanet ederek, çekti gitti aramızdan. O bir gün gelip insaf ve vicdan sahibi dilbilimcilerin kendisinin bu savlarını ciddiye alıp, üzerinde konuşmak zorunda kalacaklarına canı gönülden inanıyordu.

O bir kültür savaşçısıydı dedik. Abhaz dilinin eriyip gittiğini görmek onu gerçekten kahrediyordu. 1982 yılında kendisini ziyarete gittiğimde 80 yaşını çoktan aşmıştı, ama dinçti. Çalışmalarını heyecanla sürdürüyordu. Abhazca'nın kaybedilmemesi gereken bir dil olduğunu söylüyordu. Bilip de kağıda dökemediklerinin kendisiyle birlikte mezara gitmesinden çok korkuyor ve “Ah” diyordu, “Allah (cc) bana bir on sene daha ömür verse de, şu kafamın içindekileri bir kağıda dök-

bilsem". Duası kabul oldu, Allah (cc) ona yirmi sene daha ömür verdi. O da yaşlılığının müsaade ettiği ölçülerde yazdı ve çizdi. (İnşallah o yayınlanmamış çalışmaları zayi olup gitmez). Asil bir insandı, insanları çok severdi. Onurluydu da, cemiyete girdiğinde layık olduğu yerde olmak isterdi. Tevazu sahibi idi aynı zamanda; kendinden 60- 70 yaş küçük insanlarla oturur, saatlerce milli meseleleri konuşabilirdi. Halkının problemlerini dert edinmişti kendisine, kafa yorardı. Şair ruhluymuş, gerçekten güzel şiirler yazardı. Araştırmacıydı, o üzerinde açık bir el olan unutulup gitmiş Abhaz milli bayrağını, tarihin tozlu sayfalarından çıkarıp halkına armağan eden de o oldu..."

Bütünüyle katıldığım yukarıdaki satırların yazarı gibi, ben de, rahmetli "Beygua Ömer Amca" yı tanıdığım için, ona hak ettiği saygıyı her zaman gösterdiğim ve istediği konularda ona yardımcı olmaya çalıştığım, bilgisinden ve fikirlerinden zamanında yararlanmış olduğum için, memnuniyet duyuyorum. Onun bazı yazılarını daha küçük yaşlarımda okumuş olmama karşın, kendisiyle kişisel olarak tanışmam çok daha sonraları, Gelibolu'da yedek subaylık yaptığım 1969-70 yıllarında olmuştu. Fakat daha Ankara'da Hukuk Fakültesi'nde okuduğum ve Petrol Ofisi'nde çalıştığım 1961-68 yıllarında da, o sırada Ankara'da Basın İlan Kurumu'nda çalışmakta olan büyük oğlu Ergin Kırış ile tanışmış ve iyi arkadaş olmuştuk. Hatta Ankara'daki Kuzey Kafkasya Kültür Derneği'miz çevresindeki bazı uğraşlara birlikte girdiğimizi de hatırlıyorum. Haluk Yedic, Hayati Bidanuk, Yaşar Kozok, Mürsel Öğün(Khoson)

vb. da grubumuzda olan arkadaşlar arasındaydı. "Ömer Amca" yla ise sanırım ancak birkaç yıl sonra, Gelibolu'da yedek subaylık görevimi yaparken, bir hafta sonu ziyaretine gitmek suretiyle tanıştım. Ondan sonra da fırsat buldukça kendisini aramayı ihmal etmedim. Bir seferinde kendisi ve kızı ile birlikte, Beygua Sabri Ander'in Fenerbahçe'de, deniz kıyısında bulunan restoranında yapılan bir toplantıya katıldığımızı, rahmetli Dr. Vasfi Güsar vb. Çerkes yaşlıları ile sohbet ettiğimizi de anımsıyorum. O gün Ömer Amca'nın sayesinde, orada bulunan Ulrich ve Angelika Landmann çiftiyle de tanışmış ve dost olmuşum. Bu genç Alman karı-koca, o günlerde Maraş yöresindeki Akifiye ve Büyükçamurlu adlı Vubih köylerinde, birer etnografik ve antropolojik çalışma yapıyorlardı. Dr. Vasfi Güsar'ın Fransızca konuşarak kendilerine "Un Circassien et l'Oubykh" olarak tanıştırdığı bu Samsunlu gencin de, araştırdıkları köylerde yaşayan bazı ailelerle aynı soy adını taşıdığını farkedince çok ilgilenmiş ve beni soru yağmuruna tutmuşlardı. Daha sonraları, bu çalışmalarını *Akifiye- Büyükçamurlu. Ubichen- Dörfer in der Südost - Türkei* (Heidelberg 1981), (Türkiye'nin Güneydoğusundaki Vubih Köyleri) adıyla ve iki ayrı kitap halinde yayınladılar.

Ömer Beygua, çok inatçı bir kişiliğe sahipti ve en azından onunla görüştüğümüz bu dönemlerde, araştırmaları ve Kafkas- Abhaz dilleri ile ilgili çalışmaları, sanırım onun yaşamının en önemli konusunu oluşturuyordu.

Galiba 1984 yılındaydı. Bazı işlerim için İstanbul'a gitmiştim. O günlerde, İstanbul'da az rastlanan soğuk bir kış hüküm sürüyordu. Öyle ki yapmayı düşündüğüm birkaç ziyaret ve görüşmeyi de iptal ederek, bir ara Ömer Amca'nın Kızıltoprak'taki evine uğramaya karar verdim. Artık onunla olduğu kadar, tipik bir Abhaz kadını olan saygıdeğer eşi Kuarçıya-pha Şayan "Teyze" ile de, ziyaretlerine önceden haber vermeden gidebilecek kadar samimi olmuşum. Daha kapılarının zilini çalmamıştım ki içeriden Şayan Teyze'nin "Ömer, deli olma, bu havada karşıya gidemezsin, bir yerde düşüp kalacak, ya da bir yerini kıracaksın!" diye yalvaran sesini duydum. Aynı anda da kapı açıldı ve dışarıya fırlayan "Deli Abaza" ile burun buruna geldik. Zavallı Şayan Teyze, kapıda beni görünce o kadar sevindi ki, hoş geldin demeyi bile düşünemedi ve "Sefer, Allah aşkına şu Amcana bir şey söyle, seni sever, belki dinler, bu havada dışarıya çıkmasın!" dedi. Ömer Amca uzun paltosunu giymiş, yün beresini başına geçirmiş, uzun yün atkısını da boynuna ve yüzüne dolamıştı. Renkli gözleri ve gözlükleri, atkısının arasından biraz da hiddetli bakıyor gibiydi. Neyse ki, bir misafirinin geldiğini görünce biraz durakladı. Ben de hemen içeriye girip epeyce dil döktükten sonra, onu, havanın çok soğuk ve yolların donmuş olduğuna, üstelik karşı kıtaya gitmesinin bahis konusu bile olamayacağına ikna ettim. Sonunda "sayın Ubıhımız"ın (yani bendenizin) hatırı için" o günlük dışarı çıkmamaya güç bela razı oldu. Eşinin de ricasıyla, akşam oluncaya kadar çalışma odasında birlikte oturup Ömer Amca'yı "meşgul ettim". Meğer ben geldi-

ğimde, çok uzun bir süredir matbaada bulunan ve sonradan *Kafkas Kaynaklarına Göre İlk Yaratılışlar- İlk İnsanlık- Kafkas Gerçekleri* (1985-86) adıyla yayımlanan iki ciltlik kitabının tashihlerini matbaaya götürmek gayesiyle - şunun şurasında henüz 85 yaşında bir "Apsuva delikanlısı" olarak- o berbat havada, karşı kıtada bulunan bir matbaaya gitmek üzere kapıdan fırlamak üzereymiş. Rahmetli eşi, benim bu zamansız gelişime öylesine sevinmişti ki, bütün gün beni nasıl ağırlayacağını bilememişti.

İleri yaşının da etkisiyle, Ömer Beygua'nın yıllardır yerleşmiş fikirlerini değiştirmek pek mümkün değildi. Bu yüzden beni oldukça da sevmesine ve kendisine saygıda kusur etmemeye çalışmama karşın, bazen düşünüş farkından gelen ve onu oldukça kızdıran, ufak tefek bazı fikir çatışmalarımız da oluyordu.

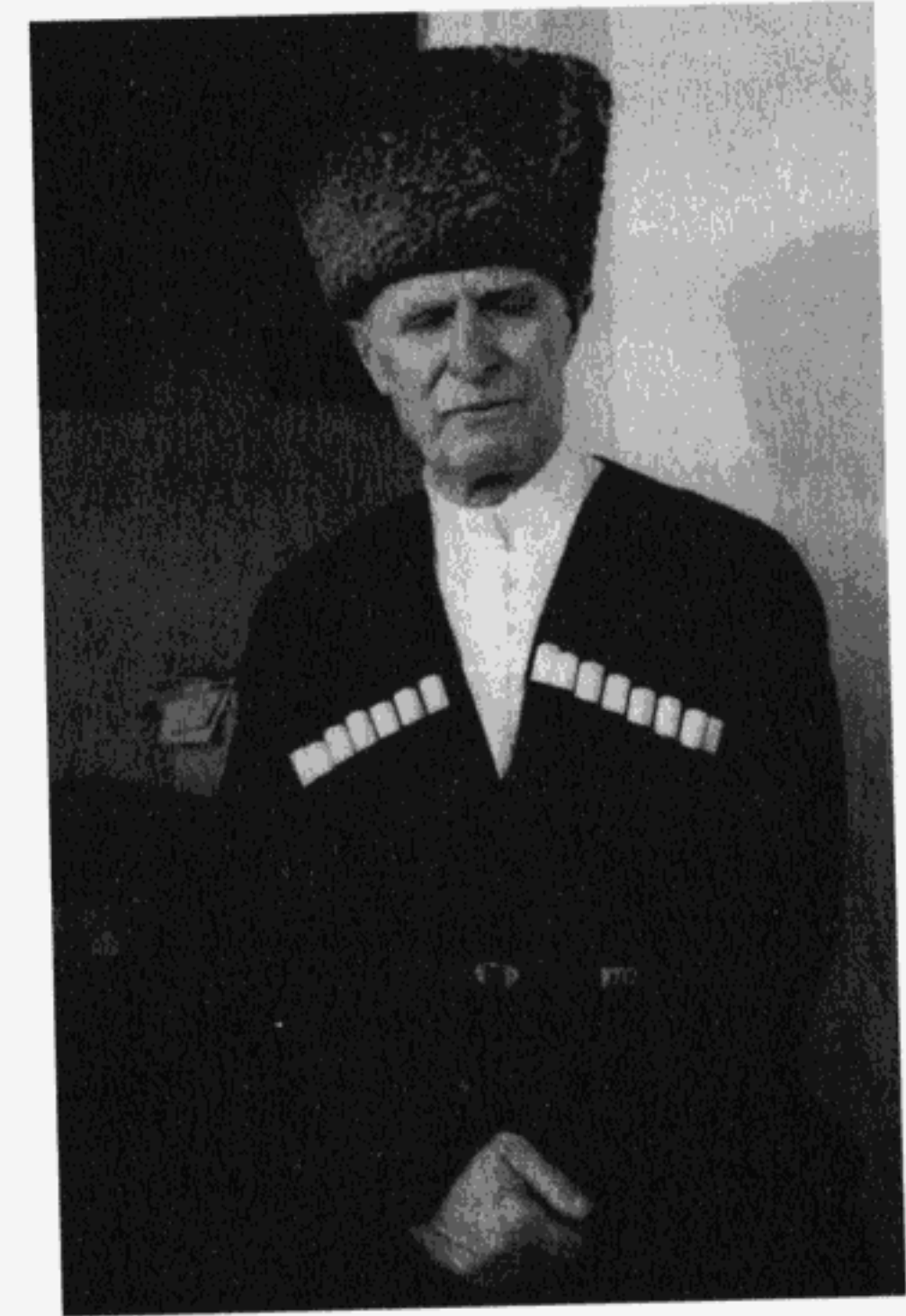
Örneğin, yayınladığım mektuplarında da görüleceği üzere, o Adıge'lere "Adıge" denmesine kızıyor ve bunun doğrusunun "Adığa" olduğunu söylüyordu. Abhaz dilinin fonetiğine göre düşünüldüğünde haklı da olabilirdi. Kendisi Adıge dilini de biraz anlıyordu. Ne var ki, günümüzde hem Kafkasya'da hem de diaspora ülkelerinde tüm Adıgeler kendilerini Adığa değil Adıge (Адыгэ) olarak adlandırıyorlardı. Çocukluğunda ana dili olarak Adıgece'yi öğrenmiş bir Vubih olan ben de, kelimeyi bu şekilde kullanmayı daha doğru buluyordum.

Ömer Amca, benim de mensup olduğum “Vubihlar”ın adının da Türkçe’de bu şekilde değil “Ubih” (George Dumezil’in Fransızcada kullandığı şekliyle “Oubikh”) olarak yazılması gerektiğini söylüyordu. Benim düşünceme göre ise bu yanlıştı. Çünkü -bir mektubunda onun da doğru olarak belirttiği gibi- bu ad Vubihça değil Adıgece idi. Fakat benim bildiğim kadarıyla da Adıge dilinde düz “u” sesiyle başlayan tek bir kelime yoktu. Bu ses kelime başına geldiğinde (u) harfiyle yazılmasına karşın her zaman “vu” şeklinde okunuyordu. Adıgeler de Vubihlar da günümüzde bu kelimeyi “Убых” olarak yazıyor ve “Vubikh” (Türkçe’deki en yakın telaffuzuyla “Vubih”) olarak telaffuz ediyorlardı. Bu bakımdan Adıgece konuşan bir Vubih olarak ben de, Türkçe yazılarımda halkımın adını “VUBIH” olarak yazmayı yeğliyordum. Ama 100 yaşına yaklaşmış ve “kesinleşmiş” fikirlere sahip Ömer Beygua ile tartışmak ve hele de onu ikna etmek doğrusu hiç de kolay değildi. Şekille ilgili bu gibi konularda, onunla tartışmaya pek cesaret edemediğim gibi, buna gerek de görmüyordum.

Geçtiğimiz aylarda, Abhazya’da da, Türkiye’de de rahmetli Ömer Beygua’nın doğumunun 110. Yıldönümünü anmak için bazı toplantılar yapıldı. Ölüm yıldönümünü ise pek anımsayan yok. Zaten onun gibi nitelikli insanlar, “deli Abaza”lar, yüz yıl yaşadıktan sonra bile, hemen ölmüyorlar ve kendilerini de insanlara öyle kolayca unutturmuyorlar.

Doğumunun 110. yıldönümünde, elimde nasılsa kalabilmiş olan birkaç mektubundan oluşturduğum bu mütevazı kitapçığı, onun ve eşinin aziz anılarına adıyorum.

Beni hep “Hoş geldin sayın Ubih’ımız ...!) sözleriyle ve sanki öz oğulları imişim gibi sevgiyle karşılamış olan “Beygua Ömer Amca” mı (ve onun saygıdeğer eşi Kuarçıya-pha Şayan Teyze’yi) yıllar sonra bir kez daha saygı ve sevgiyle anıyorum.

ÖMER BEYGUA'NIN MEKTUPLARI
(1971 – 1999)

-1-

İstanbul, 19/ Kasım /1971

Değerli Çerkesimiz Sefer Bey oğlum,

Ümit bağladığım gençlerimizden aldığım mektuplar bana enerji veriyor, ömrümü uzatıyor. Çok olmayan bu gibi gençlerimizin başta gelen birkaç kişisinden biri olan sizin mektubunuzun bendeki değerini buna göre takdir ediniz.

Benim ve kitabım (*) hakkındaki güzel duygularınıza teşekkür ederim. Kitabın adreslerine gönderilmesini benim de düşündüğüm, başkalarının da tavsiye ettiği zevat, sizin mektubunuzda lütfettiğiniz tavsiye ve adreslerle tekemmül etmiş gibidir. Buna da teşekkürler. Gönderilecektir. Yalınız, Abhaz varlığına tahammülü olmayan bir grubun hemşehrasi olan Chirachidze bu kitaba sinirlenmez mi acaba? Nakachidze ise, Taypeh'te uluslararası antikomünist kongresinde Avrupa delegesinin Abhazya'ya bağımsızlık verilmesi teklifi karşısında komünist Gürcüstan ve Menşevik -ve dolayısıyla faşist- olup vatan dışında çalışan Gürcüler, ağız birliğiyle bağımsız Abhazya prensibi aleyhinde kazan kaldırıp yayın yaparlarken, ilimde ve adalette yeri olmayan ve Abhaz- Gürcü kardeşliğini zedeleyici yazısıyla, Kafkas birliğine de zararlı kampa katılmıştı. Ona da göndermekle sinirini oynatmaz mıyız dersiniz? Mamafih arzunuzu burada da yerine getireceğim.

İşbirliği arzuza da teşekkür ederim. Çalışınız, yarın yazılacak Umumi Kafkas Tarihi'nin Adıge bölümünün ve mümkün olduğu kadar diğer bölümlerin hakkındaki mukadder hataları şimdiden önleyecek değerli bilimsel yazılarınız, elbette aynı gayeye hizmet etmek isteyen hepimiz için kuvvetli mesnet olacaktır. Mümkün olacak her türlü işbirliğimize hazırım.

Kitabımın bazı transkripsiyonları hakkındaki arzunuz da isabetlidir. Ancak; uyulmuş bulunulan transkripsiyon - uzun olacağından burada anlatamayacağım - gayelere daha kolay hizmet edebilir görüldüğünden o yolda tercih yapılmıştır.

Ben, teyzeniz ve kardeşleriniz bayramınızı kutlular, en iyi dileklerimizle selamlarız değerli Çerkesimiz.

Ömer

(*) B. Ömer Büyüka; *Abhaz Mitolojisi Anaç mı?* İstanbul 1971.

-2-

İstanbul, 25 Haziran 1985

Değerli hemşerim, Sefer Bey,

Gurbetteki Kafkasya'dan BELGELER adlı eserinizi lütfedişiniz beni ihya etti. Yalınız adı bile en geniş anlamli, düşünen ve tahlil edebilenler için "zengin bir Kafkas Kütüphanesi"dir. Var olun. Evet, Kafkaslılar yadellerdeki şartlara uymuş değil, vatanına ve milletine tekrar sahip olma idesini daima taşımış olduklarının veciz ifadesi bu eserinizdir.

"Atatürk ilkeleri"ni dilinden düşürmeyen samimiyetsiz kişilere Ata'nın konumuza bakışını ve isteğini vurgulamanız da ayrıca bir hizmettir. Atatürk hakkında Dr. Rıza Nur'un - yayınlanmamış ve yayınlanamaz- yakışksız yazıları var, görmenizi isterdim. Ata'nın Kafkas ve Kafkaslı dostu ve yardımcısı oluşu, uzak görüşsüz ırkçıların onu engelleyişleri onda görülür.

Biz baba vatanımızı terk etmedik, onu unutmadık, ona tekrar kavuşmak idemizdir. Bunu herkes duymalıdır, dünya bilmelidir, bildirecek bu gibi yayınlardır. İlk incisini verdiniz, devamını ve başarılarınızı dilerim. En derin sevgi ve şükranla rımla sizi selamlar, kucaklarım.

Beygua Ömer Büyüka

İstanbul, 17 /II/ 1987

Can hemşerim Sefer Bey

Son görüşmemizde bir Abhaz şairinin kaybolan Ubihça hakkındaki acı şiirinin Türkçeye tercümesini almak üzere bana uğrayacağınızı söylemiştiniz. Unuttunuzdu galiba ki uğramadınız.

Şiirin Türkçesini bu mektubumun ilişğinde size gönderiyorum. Aldığınızda bildirirseniz memnun olurum. Sizi ve Vedat Bey'i en içten dileklerle selamlarım değerli Berzeg'ler.

Ömer

Şamı Pliya'nın "Nart dızı" adlı şiir kitabındaki "Kaybolan Ubihça" hakkındaki şiirin (Abhazca'dan) Türkçeye çevirisi aşağıdadır:

ÖZDİL

(Ortadoğu'ya sürülen Ubih'in özlemi)

Küçük dilim, gittikçe elimden çıktın,
Gittikçe kayboldun, yalnız rüyama girdin.
Baba ocağım beni ısıtmıyor, sönmüş.
Ocağım- atalarımın kalbiyle yanan.

Köyümde selamla beni karşılamıyorsun,
Şarkılarımız nerde, unuttu mu kalbin?
"Anne ben geldim" diye annene gelmiyorsun,
Annenin göğsüne çarpan söz, yabancı ses.

Bir zamanlar dünyayı sen süslerdin,
Hayatın şöhretiydın, şöhretler örerdin;
Kismet, sevgi, sevinç-
Bu sözler yaygındı o zamanlar.

Bir zamanlar baskıncıların karşısına dikilir de
Yüzlerine ateşli lanetler haykırırdın!
Yetişir de ederdin onları darmadağın.
Eşiğinde saygıyla diz çökerlerdi o zamanlar.

Sesin ok olur denizleri aşar da
Dünya ülkelerini çınlatırdı o zamanlar.
Kayalardan gürlerdi yıldırım gibi sesin,
Kafkasya'nın yarısını toplardı o ses.

Kayalarda, tepelerde dikilen sendin,
Camgat'ta konuşmayan yoktu, sen konuşulurdun.
Dağ ülkesine bir kötülük ya da iyilik gelse
Seninle konuşurdu - konuşurdu herkes.

Camgat sayende tek aile gibi birlikti,
Kara alın yazın halkının şarkısında yansırıdı.
Dağlardan taşıp dalgalara dalarak
Hayat için çarpışırdın bir zamanlar.

Nerde o günler, nerde, kayboldu senden!
Rüya gibi yadellerde kaybolmaktasın,
Küçük dilim, öz dilim, ocağım meydana çık!
Anıtlaşmıştı ünün, kanatlandır, bekliyor!

İnanırım: Rus, Abhaz, Adıge herkes istiyor-
Herkes istiyor, diliyor tek şunu:
Ölü yıkama suyu ısınmıncaya kadar onu konuşmakta olsunlar,
Öz dillerini konuşurken mezara girmek için.

Şamı Pliya

Samsun, 20 Şubat 1987

Değerli Büyüğüm,

İstanbul'dan ayrılmadan önce, çok istediğim halde sizi bir kere daha ziyaret edemedim, özür dilerim. Göndermiş bulduğunuz mektubu ve Vubihlar'la ilgili Abhazca şiirin çevirisini aldım, ileride uygun bir yayında kullanırım. Sizden, henüz gereğince inceleyemediğim son kitabınızda rastladığım ve halen yazmakta bulunduğum bir konuyla ilgili olduğu için aklıma takılan, birkaç hususu aydınlatmanızı rica edeceğim:

1) Kafkas Gerçekleri, C.1, S. 23'de, dipnotunda bahsi geçen bilgiyi nereden aldınız? Alman İmparatoruna sunulduğunu belirttiğiniz bu muhtıranın elinizde bir metni var mı? Eğer varsa bunu "Gurbetteki Kafkasya'dan Belgeler" in ikinci kitabına, emsali başka belgelerle birlikte koymak isterim.

2) Kafkas Gerçekleri, C.2, S. 395'de bahsi geçen Hakkı Hami Bey hakkındaki bilgiyi nereden aldınız? Gerçekten de bu kişi TBMM'nin birinci devresinde Sinop Mebusu. Baba adı Kansu(?) imiş. "Düzce ayaklanması" sırasında da Meclis'te ayaklanmacıları savunan gerçekçi bazı konuşmaları var. Fakat bunlar dışında, Kafkaslı kökeni hakkında ben şimdilik pek bilgi bulamadım. Kendisi Sinop'un İnesökü köyündendir ve bu köyde bugün pek Kafkaslı izi bulunmamaktadır.

Kitabınızda bu kişinin ""Sivas Kongresi sekreteri" olduğundan da bahsediliyor. Burada bir hata olduğunu sanıyorum. Bildiğim kadarıyla oradaki "sekreter Hami" bu kişi değil, Türk milliyetçisi, tarihçi ve -galiba- bir Çerkes kadınıyla evlenmiş bulunan İsmail Hami (Danışmend) dir. Bir de Erzurum Kongresi'ne Rize delegesi olarak katılan bir "Abaza Hakkı efendi" var. Fakat onun da başka bir kişi olduğunu sanıyorum. Bilmiyorum bu konularda ne düşünürsünüz.

3) Kurtuluş savaşı döneminde İstanbul Muhafızlığı görevinde de bulunan Düzceli bir "Big Ahmet Fevzi Paşa" var. Düzceli olmanız hasebiyle bu kişi hakkında herhangi bir bilginiz var mı?

Şimdilik bu kadar zahmet verdiğim yeter. Size ve Teyze Hanım'a saygılar sunar, ellerinizi öperim. Vedat da şu anda yanımda ve o da saygılarını bildiriyor.

En iyi dileklerimizle.

Sefer E. Berzeg

İstanbul, 27/II/1987

Canım hemşerim Sefer Berzeg Bey,

Kendilerini en işlenmemiş ve bütün gerçekleri hala gizli kalan bir konuya (Çerkes ve Kafkas sırlarını çözümlmeye) adayanların birbirine söyleyecekleri elbette çoktur. Sık konuşabilmeleri ortak yollarının selameti bakımından gereklidir. Ne yazık ki bizlerde bu imkan yoktur. Yazı ile az şey anlatılabilir. Sorularınıza cevaplarım:

1) Bu bilgi kısmen Yeni Kafkas Dergisi'nin 1/3. nüshasından alınmıştır.

Alman İmparatoruna sunulan muhtıranın bir sureti –II. Dünya savaşında- İstanbul Üniversitesinde okuyan Abhaz çocuklarının siyaset yapmalarını önlemek, tahsillerini bitirmeyi tehlikeye sokmamalarını sağlamak için sık sık İstanbul'a gelip kendileriyle ve teşvikçileriyle ısrarlı tartışmalar yaptığım günlerde, bu çocukların en ateşlisi olan Yağan Murat tarafından bana verilmişti. O da onu Ubih asıllı Bereketuka Osman Paşa'nın oğlu (Zübeyde Şhaplı'nın ağabeyi) Şamil Şhaplı'dakinin sureti olarak aldıklarını bildirmişler idi, diğer 5-6 arkadaşıyla beraber diler. Ne yazık ki dediğim oldu: Fakültelelerinden atıldılar, Murat Kanada'da, Tapşıpa Zeki Hendek'teki köyünde yerleştiler; beni dinlemediklerinden esef ettiklerini fırsat buldukça söylüyorlar. Diğer arkadaşlarını tamamen kaybettim.

Kitaplarım odamın üç duvarını dolduruyor. Kütüphanelerinde yan yana dizmekte yer kalmayınca, kalan kitaplarımla diğer birçok pasajlar ve notlar gibi arşiv dosyalarımı da o yan yana dizili kitapların önünde üst üste yığdım. Bazı ev değiştirmelerim de onları tasnif etmelerimi güçleştirdi. Netice olarak: Arşivlerimden istediğimi hemen bulup çıkaracak şekilde bir kütüphane düzeniyle tasniflerini yapmam için haftalar gerekir oldu. Yapmaya vaktim olamadı. Büyük bir bölümünü de sahaflara verdiğim halde. Size ulaştırmakta faydalar düşündüğüm o muhtırayı da elimde hazır bulunan "Ubihça kelime derlemeleri" nin suretini de er geç size göndereceğim. (*)

2) İsmail Hami'yi de, Hakkı Hami'yi de baştan beri bilirim. Onları birbiriyle ben asla karıştırmam, karıştırabilecek başkaları vardır. Ancak; her ikisinin adlarının benzeşmesi ve Sivas Kongresindeki işlerinin çok benzeşmesi yüzünden ben veya kaynağım yanılmışız da Hakkı Hami'yi genel sekreter sanmış olabiliriz.

Hakkı Hami'nin Abaza Tırpşı= Trapşı ailesinden olduğu inancım çok geniş şahitliklere dayalıdır. Şöyle: Hilafet- Kuvayı Milliye çatışmaları zamanında 18- 19 yaşlarında idim. Babamın Düzce'deki saraç dükkanı laklakıyatçı Abaza ve Adıge'lerin günlük laklakıyat yeri idi. Bazıları hilafetçi, diğerleri Kuvayı Milliyeci veya mütereddit. Düzce köylerinde benim tanıdığım 4 hanede 19- 50 yaşlarında (silahlı mücadeleci hilafetçilerle yaşıt) 9- 10 kişi vardı. O laklakıyatçı Hilafetçiler, o Trapşı'ların Halife yanlısı olarak silahlı mücadeleye katılma-

malarının o "Jon" Trapşı Hakkı Hami'nin etkisiyle olduğunu söyleyerek kınıyorlardı. Evimizde ve bitişik komşumuz Abaza Şirin efendinin evinde eksik olmayan Abaza misafirlerin tartışma konusu da bu nitelikte idi. Ayrıca 1945- 1961'de Sivas'ta idim. Sivas kongresinin oldukça etkin yardımcılarında Emir Paşa'nın oğulları Hamit Bey ve Cevdet Bey'i Sivas kongresinin canlı tarihleri olarak buldum. Onlar; Rauf Bey, Bekir Sami Bey, Hakkı Hami Bey'ler -ve galiba İsmail Fazıl Paşa- da birbiriyle fikir ortağı ve ilk üçü Abhaz'dı,(**) en çok Emir Paşa'nın evinde toplaşırlarmış. Bu da aynı gerçeğin diğer ifadesidir. Bu kadar kalabalığın yaygın bilgisini bir yana bırakıp bir veya birkaç kişinin -maksatlı veya bilmeme neticesi- iddiası benim yerleşmiş inancımı bozamaz. Hakkı Hami'nin köyünü ben bilmiyorsam da bu, inancımı sarsacak delillerden mahrumdur. Bu konuda söylenecek daha çok şeyler var. Bu zavallı halk hakkında gerek aydın olmayanların ve gerek sıradan aydınların çoğunun tutumu menfidir. Hatta; bu halk hakkında uzun veya kısa yazılarında çok dürüst ve şeref verici Met İzzet, İsmail Berkok, Prof. Aytek Namitok, Dr. Mehmet Ali Pçihaluk gibi olgun ve şahsiyetli 1. sınıf Adıge kalemlerini eleştiren güya aydın Kafkaslılar hala da vardır, gördüm. Buna göre, Kafkaslı olmayanlarda böyleleri daha da çoktur.

Babası Çanakaleli bir Adıge olan ve polis babası dolayısıyla kendisi şehirlerde doğup büyümesi ve bir Adıge toplumu içinde yaşamaması yüzünden baba dili olan Adıgece'yi ve Çerkesliği bilmeyen -ödül kazanmış- romancı Kemal Bilbaşar,

geçmişteki Çerkes hayatı hakkında bir eser yazmak için materyaller toplarken beni de bulmuştu. Abhaz toplumu hakkındaki gerçeksiz ve küçültücü bazı tutumlardan üzgündü. Adıgeler ve Abhazlar hakkında bir sürü sorular listesi vererek cevaplarını istedi. Ben, Abhazlar hakkındaki cevapları benden başkasının cevaplamasını doğru bulmadım ve cevapladım. Adıgeler konusundaki sorulara benden daha isabetli cevaplar verecek yetkili Adıgeler varken onları benim cevaplamamın doğru ve doyurucu olamayacağını söyleyerek cevaplamadım. Onların cevabını Kabartay aydınlarından Mesut Şurdum sağdan soldan derleyerek verdi; yetmediği yerlerde de romancı, ciddi olmaktan ziyade şakacı ruhlu olan Haşim Efendi'nin Çerkesler hakkındaki notlarını kullandı. Neticede; "Kölelik Dönemeci" adlı o roman yazık ki Adıgeler'in gerçeklerini yansıtamadı. Evet; tarih konusunda yalnız lafa dayalı yazılar da, her yazılı belge de gerçeksiz hükümler ve iddialar barındırabilir ki, böyleleri güçlü mutlu toplumlar tarihine ait olunca kolayca inanılır veya benimsenir. İmkansız ve güçsüz toplumların gerçeklerini başkalarının kafasına veya gönlüne kabul ettirmek güç olur ve sabote etmek isteyenler de çok olur.

Naziler, Yahudiler'i kan tahlilleri ile tespit edip atarlar-ken, Yahudi asıllı ünlü sporcu kanının tahlili kendisinin Alman asıllı olduğunu gösterdi diye alıkoymuşlardı. Ünlü bir imza, ünlü bir dergideki yazısında spor kelimesinin Türkçe sıbr kelimesinden geldiğini bildiriyordu (böylece zıppır kelimesiyle spor kelimesi kökdeş gösteriliyordu). Diğer biri de,

psyxe (ruh) ve logie (söz) kelimelerinin bileşigi olduğunu Dünya'nın bildiği psikoloji kelimesinin aslının Türkçe olduğunu Güneş- Dil teorisi(!)ne dayanarak yayınlıyordu. Değil bunlar, Prof. titrini her nasılsa kazanmış bazı zevatı da "Kültürsüz profesör" diye niteleyen Batı Avrupa'da hür araştırmacı atmosferinden ruhu beslenen Türk oğlu Türk profesörü de gördük. O, her medeni toplumun ve her medeniyetin veya nüvesinin Ortaasyalı olduğunu ısrarla iddia eden gence "Be kardeş, Ortaasyalılar oraya nereden gelmiş, Ortaasya'da bulunamayan materyalleri oraya nasıl getirmişler..." gibi sözlerle iddianın temelsizliğini söylüyordu. Cumhuriyet çağında, muhteşem etiketli bazı imzaların eseri olan, karga güldürür tarih satırları çoktur. Her yazılı belgeye inanacaksak bunlara da inanmaya (aldanmaya) hazırız demektir.

Erzurum Kongresindeki Rize temsilcisi Abaza asıllı Hakkı'yı ben de okudum. Tarihe geçen her soydaşımızdan söz etmeye yapraklarım müsait değildi. O, Hakkı Hami de değildir.

Hakkı Behic'in Abaza olduğunu da Rıza Nur yayınlanması yasak bir yazısında belirtir. Rıza Nur Abaza ve Adıge'leri sevmezdi de.

3) Big Ahmet Fevzi Paşa'yı ben duymadım ve okumadım.

4) Ayıp olmasın, biraz da kendimden bahsedeyim. Bilirsiniz ki Mühendis aritmetikle, Tabiiyatçı ve Biyolojici tabiat kanunları ile kültürizedir. Bu nedenle onlarda hayale kapılma

istidadı başkalarından azdır. Taa orta tahsilden yüksek tahsil sonuna kadar (öne sürülen kaziyenin doğruluğunu ispat eden deliller) dizmeye alıştırılır ki buna "dava, aritmetik davası, geometri davası" derler. İspat edemeyeceği bir kaziyeyi öne sürmemeye alıştırılmıştır. Tabiiyatçı ve Biyolojici de (tabiat kanunlarına) uymaya alışmamışsa mesleğinde başarısızdır. Şu naçiz ihtiyar amca'nın Yüksek Orman Mühendisi olması nedeniyle Geometrik- Aritmetik davalarla, Tabiat ve Biyoloji kanunlarıyla kültürize olduğunu, hayalci olamayacağını kabul edersiniz sanırım. Ama o da insandır, hata edebilir, fakat hükümlerini delillere dayandırma alışkanlığına daha çok sahip olan zümredendir. Tereddüt ettiği yerleri de belirtmiştir.

Cumhuriyet devri tarihçilerimizden Köprülüzade M. Fırat, Cemal Kutay, Yılmaz Öztuna'nın yazıları kafamı doyurucudur. Rahmetli Dr. Prof. Arif Müfid Mansel de bunlardan.

Hatırıma gelen şunu da ekleyeyim: Düzce'de Hilafetçilik- Kuvayı Milliyecilik tartışmalarında Rauf Bey'le Emir Paşa'nın kınandığını duymadım da "Açba Muzaffer" -ki Mustafa Kemal'in başyaveri olarak tanınırdı- ve kardeşi Açba Salih Bey -ki o da sonraki Atatürk valilerindendi- "İslamların Halifesine asi" diye kınanırdı. Sonraki soyadı kanununda "Kılıç" soyadını alarak Muzaffer Kılıç, Salih Kılıç denmişlerdi; ablazadeleri veya halazadeleri de Ali Bey (Ali Kılıç) idi ve snuna kadar Atatürkçü idi, o da Düzce'de -bilhassa Maan Rauf Bey'lerce iyi bilinir ve anılırdı.

Geçmişbilimin en gerçekçi kaynağı olan etimolojinin reddedeceği Tarih geçersizdir. Cumhuriyet çağında Türkçe'nin etimolojisinin tekzip edeceği hükümleri Tarih diye sunanlar maateessüf vardır.

Yukarıda da değinildiği gibi her yazılı belge inanılmaya layık değildir. Onda iyi niyetle de hataya düşülebilir. Nitekim, Riyazi ve Tabiat kanunlarıyla kültürize olan şu ihtiyar da yazılı belgelerden Adıge olarak öğrendiği Mareşal Fuat Paşa'yı, gerçekte Ubih olduğunu sizden öğrenmiştir. (Mamafih bu cihet de etraflı araştırmalarla tam vuzuha kavuşturulduktan sonra yazıya geçirilmelidir). Arab'ın dediği gibi "We kıs 'aley-hi'lbevakii".

İşte size kırık dökük bilgilerle doldurulmuş cevabi mektubum! Göz doktorum “Şimdilik okuma ve yazmayı bırak” dediyse de “Atın ölümü arpadan olsun”. Hepimiz sizi ve Vedat Bey’i en iyi dileklerimizle selamlarız. Hoşça kalın.

Ömer

(*) Yazık ki Ömer Amca bunları göndermeyi ihmal etti. Doğrusu ben de ondan istemeyi akıl edemedim. Özellikle “Ubihça kelime derlemeleri”nin ne olduğu konusunda bir bilgim yok (S.E.B)

(**) Ömer Bey, burada Rauf(Orbay), Bekir Sami (Kunduh) ve Hakkı Hami Beylerin “üçünün de Abaza” olduklarını söylerken hepsinin Kafkaslı- Çerkes olduklarını kastetmiş olmalı. Çünkü Bekir Sami Kunduh Abaza değil Oset kökenlidir. (Her üçünün biyografileri için bakınız: Sefer E. Berzeg; Türkiye Kurtuluş savaşında Çerkes Göçmenleri, II. İstanbul 1990).

-5-

İstanbul, 25 Ekim 1987

Değerli hemşerim Sefer Bey,

Son araştırma ürününüz “Gurbetteki Kafkasya”yı aldım. Lütfünüze teşekkür, Kafkasçıl araştırmalarınızın devamını ve mutluluğunuzu temenni eder sizi ve Vedat Bey’i sevgiyle selamlarım.

Ömer

ÖMER BÜYÜKA
Hamdiyey Sok. No. 13 Fuatbey Apt, Daire 11
Kızıltoprak - Kadıköy
Tel. : 346 9274
İSTANBUL

İstanbul 2/II/1969

En ılgılı hemşerim Nefer Bey,

Bu defa da aldığım eseriniz (BURBETTEKİ KAFKASYA III) beni çok etkiledi. Teşekkürler ederim.

Orda bir de Berzeg Nihad'ın bazı yazılarına değiniyorsunuz. O yazıları daha okumadan, gördüğüm başlıkları aklıma oldukça gıda olacak gibi gördüm. Var olsun Nihadınız.

Nefer Bey, bir ricam da var: Benden aldığınız kitapların, izleni bitince radesi posta ile olursa bir kazaya uğrar da kaybolabilir korkusuyla, posta ile göndereceğinizde kendinizi bir güvenlik altına alırsınız demiyim. Bazılarına ihtiyacım oluyor; adresime postalamanızı rica ediyorum.

Yaşayın. Bayrağınız düşmesin; selâmlar ve en iyi dileklerle.

Ömer
Ö. Barançer

İstanbul, 2/ 5/ 1989

En ışıklı hemşerim Sefer Bey,

Bu defa da aldığım eseriniz “Gurbetteki Kafkasya, III” beni çok etkiledi. Teşekkürler ederim.

Onda bir de Berzeg Nihad’ın bazı yazılarına değiniyorsunuz. O yazıları daha okumadan, gördüğüm başlıkları aç ruhuma oldukça gıda olacak gibi gördüm. Var olsun Nihadımız.

Sefer Bey, bir ricam da var: Benden emanet aldığınız kitapların, işleri bitince iadesi posta ile olursa bir kazaya uğrar da kaybolabilir korkusuyla, “posta ile göndereceğinize kendiniz bir gelirken getirirsiniz” demiştim. Bazılarına ihtiyacım oluyor; adresime postalamanızı rica ediyorum.

Yaşayın. Bayrağınız düşmesin; selamlar ve iyi dilekler.

Ömer

İstanbul, 4/7/1989

Değerli Hemşerimiz Sefer Bey,

Nihat Bey’in -gönderdiğiniz- kitabını aldım. Teşekkür ederim. Arapçam kuvvetli değilse de, kitabın yine anladığım yerleri çoktur, değerlidir, emsalinin çoğalmasını dilerim.

Kitabın içinde ayrıca gönderilen “Gupşise” de beni çok umutlandırdı, sürekli yayına girmesini dilerim. Gupşise, hele bu adla yayınlanmasını sürdürmelidir.

Sizi ve arkadaşlarınızı en iyi dileklerimle selamlarım. Yayınlarınızı sabırsızlıkla bekliyorum. 4/7/1989

Ömer Beygua

Nihat Berzeg; Tehcir eş-şerakise. (Çerkeslerin Sürgünü). Savt-el Nartıyyun. Amman 1987. (Arapça)

İstanbul, 2/ VII /1990

Sayın Berzeg'imiz,

"Kafkas gerçekleri" (Kafkasya Gerçeği) derginizi aldım, teşekkür ederim. İlk bildirdiğiniz Adıgece ismiyle çıksaydı daha sevinirdim. Ama, o da sizin bildiğiniz iştir. Bir yıllık abone bedelini adresinize postaladım.

Benim bazı yazılarımin parçalarını birleştirerek adımla sunuyor. Onu okuyunca aynı ruhu taşıyan -1940 yılındaki- bir manzum feryadımı da hatırladım. Onu da daktilo ederek bu mektubuma ekliyorum. Derginizin gelecek sayısına onu da dercetmenizi bekliyorum.

Selamlarımı ve başarınızın devamı dileklerimi sunarım.

Beygua Ömer Büyüka

Not: Dergideki makalenizden çok memnun oldum. Dergide bir nüshanın bedeli ile abone bedelleri de gösterilse alışılan dergilere daha uygun, okuyucuları bir bakımdan uyarıcı olur.

Abhazlar'da bazı Ubih kahramanlar destanlaşmış, şarkıları söylenir; bunlardan "Adagua ypa İnadla"nın, Adıgecede Dagumukua (Daguzade) Hacı Giranduk mu, başkası mı olduğunu bilecek kimse bulamadım. Bu İnadla'nın Giranduk olup olmadığını tespit edebilirsiniz memnun olurum.

İstanbul, 15/ X/ 1990

Değerli Berzeg'imiz,

Kafkas Gerçekleri (Kafkasya Gerçeği) derginizi aldım, teşekkür ederim. Çeşitli yayınlarda serpili olarak değinilen Abhazya trajedilerini bir araya toplayıp sergilemeniz yapılması güç ve yararlı bir işti, yaptınız, varolun.

Abhazya geopolitiğinin Türkiye'ye yüklediği araştırma vazifeleri bir yana, insancıl ruhlara yansıması gereken bazı acı ve tatlı gerçeklerden oldukça habersiz yayın yapan gazeteler de var. Son zamanlarda Abhazya'nın Pitsunda kentinde bazı Türkiyelilerce yapılan inşaattan gururla bahsederken oraya "Gürcüstan'ın Pitsunda..." diyorlar. Gürcüstan'ın oraya ne alakası var! Şoven Stalinizm'in neticeleri haklı mı görülüyor? Pitsunda'nın resmi adresi -gelen posta zarflarında da yazıldığı gibi- "SSSR.Abkhazskaya ASSR- Sovyetler Birliği. Abhazya Ottonom Cumhuriyeti" yahut "Abhazya". Böyleyken "Sovyetler Birliği'nin Pitsunda kenti" veya Kafkasya'nın Pitsunda kenti", "Abhazya'nın Pitsunda kenti" denmiyor da "Gürcüstan'ın Pitsunda kenti" deniyor. Türkiye'nin dünyadaki en büyük düşmanları Ermenistan ve Gürcüstan olduğunu unutmamak, Çerkes toplumlarının 150 yıldan beri -Türk dostluğu yüzünden- imha edildiklerini hatırdan çıkarmamak, Türk düşmanlarına destek vermemek gerektiği yayıncılarca bilinmeliydi.

Çok uyarıcı derginizi İstanbul gazetelerine de göndermeniz yerinde olur. Ya da bana ödemeli olarak 5-6 tane gönderirseniz ben gönderirim onlara.

Bir de Abhazlar'da, koro şarkılarında "Adagoypa İnadla-Adago oğlu İnadla" adlı bir Ubih'in kahramanlığından bahsedilirdi. Bu acaba Adago oğlu Hacı Giranduk mu? Bir tekerleme- de de "Adago oğlu Kerantuh 8- 9 arşın kalınlığı yarıp geçti, Cawrım da o anda kümes üzerinden atlayıp geçti" deniyor. Bunların Rus-Abhaz savaşlarındaki bazı Ubihlar'ın kahraman- lıklarının anıları olduğu anlaşılıyorsa da, tarihte anılan Hacı Giranduk mu, başkaları mı net olarak belirmiyor. Bunlar hak- kında bir araştırma yapıp tarihteki anılara eklenirse fena olmayacak. Bunu -çok iyi bir eser yazan – Ankara'daki Ağabe- yinize de yazı ile sormuş bulunuyorum. Dünyadan silinen bir kahraman halkın dünyada izleri hiç değilse kaybolmasın.

Başarılarınızın devamını dilerim Berzeg Seferimiz.

Ömer Büyüka

Not: "Abhazya, Abhazya!" başlıklı bir şiirim bu mektu- buma ilişiktir. Derginizde yayınlanması uygunsa yayınlarsınız.

ABHAZYA, ABHAZYA!

Bugün yine günümü sen doldurdun Abhazyam,
Sen gönlümün sönmeyen ateşisin Abhazyam,
Hasretine dayanmam mümkün değil Abhazyam,
Bırak beni yanayım ateşinle Abhazyam!

Tek başıma yaşarım hayalde sen olarak,
Başka şeyler düşünen insanlardan ben uzak,
Seni anan acılı insanlardan da uzak,
Acılarım sınırsız, hayat benden çok uzak!

Ne vakte dek bu hayat böyle sürüp gidecek,
Ne vakte dek halkım bu acıları çekecek,
Ne vakte dek -Allahım!- zulüm hüküm sürecek,
Yurda hasret çekenler ne vakte dek çekecek!

Ya sinende ölseydim, ya hasretle yaşayım,
Umut yoksa ermeye hatıranla kalayım,
Unutmaya kıyamam, hayalinle yaşayım,
Varsın yaksın bu hayal, volkanına dalayım!

Unutmak da kaybetmek, mahrum olmak demektir,
Hayal de bir vuslattır, unutmamak gerektir,
Vuslatınla mest olmak seni takdis etmektir,
Hasretinle yanmak da sana tapmak demektir!

Istırabın mukaddes, çekeyim ben Abhazyam,
Eresiye yanayım ateşinle Abhazyam!
Hayır, hayır, umutsuz değilim ben Abhazyam,
Lakin artık sabrım yok beklemeye Abhazyam!

Bir isterim yaşamak, cismim erer diyerek;
Bir isterim ölümü, ruhum erer diyerek;
İkisinden biriyle artık bir gün gelerek
Gideririm hasreti, yandığıma ererek...!

1925'de bir yaz günü (Edirne)

-10-

İstanbul, 1/1 / 1991

Değerli Kafkasımız Sefer Berzeg'in yeni yılını en iyi dileklerle kutlarım. Lütfettiği eseri(*) bana uykuları unutturdu: Kimselerden ummadığım derecede teferruatlı ve gerçekleri buluşlarla, isabetli hükümlerle beni doyurucu oldu. Yayınladığı dergi de öyle. Özleri yakalamadan laf ebeliği yapan başkalarının onu örnek edinmelerini dilerim. Selam, selam, selam.

Ömer Büyüka

(*) Sefer E. Berzeg; Türkiye Kurtuluş Savaşında Çerkes Göçmenleri. Nart Yayıncılık, İstanbul 1990.

-11-

İstanbul, 10/ 7/ 1991

En değerli hemşerim Sefer Bey,

Ben yaşlandım, gönül verdiğim yolda ilgililerden beklediğim aktiviteyi görememekle ümitsizliğe kapılıp pasifleştiğim zamanlarda sizin yazılarınız beni canlandırıp hareketlendiriyor. Derginizin son nüshası da böyle beni canlandırdı.

Müşterek yolumuzla uzaktan yakından ilgili yazılar "laf ebeliği" de olsa bir dereceye kadar faydalı olur. Ancak yapıcı yola girmediklerini görmekle üzmekten de kurtulamıyorum...

ÖMER BÜYÜKA
Hamdiye Sok. No. 13 Fuatbey Apt. Daire 11
Kızıltoprak - Kadıköy
Tel. : 346 92 74
İSTANBUL

İstanbul 1 / 1991

Değerli Kafkasımız Sefer Berzeg'in yeni yılını en iyi dileklerle kutlarım. Lütfettiği eseri bana uykuları unutturdu: Kimselerden ummadığım derecede teferruatlı ve gerçekleri buluşlarla, isabetli hükümlerle beni doyurucu oldu. Yayınladığı dergi de öyle. Özleri yakalamadan laf ebeliği yapan başkalarının onu örnek edinmelerini dilerim. Selâm, selâm, selâm. 1/1/1991

Ömer Büyüka

Aradıklarımı sizin satırlarınızda görmekle diriliyorum. Satırlarınız aranan gerçekleri gün ışığına çıkaran satırlardır. Kendisi bir Ubıh olan, beklediklerini hemşerilerimizde görememekle üzgün bulunan –yakında rahmetli olan- Balıkesir senatörü Hikmet Aslanoğlu(*) sizin satırlarınızı görseydi biraz umutlu yaşardı. Rahmetli, Kafkas gerçeklerini sergileyen tek adamın ben olduğumu yazıyor, zaman zaman nezaketlerini ibzal etmekle teşvikçi bulunuyordu. Yazılarınıza erişememesine çok üzülüyorum.

İnşallah yazılarınız başkalarını da aynı yapıcı yola özendirebilir.

Size bu mektubumun ilişiginde sunduğum “Bir Anı (Gurubunda Abhazya)”, mısralarının altındaki anı satırlarıyla derginizde yayınlanabilirse memnun olurum. Ondaki Çkalapowa Mahmut sergüzeşti çok acı ve uzundur, size ancak zübdesini sunmuş bulunuyorum.

Sizi ve yoldaşlarınızı Allah halkımıza bağışlasın, emsalinizin çoğalmasını dilerim. Hepinizi sevgiyle kucaklayıp selamlarım.

BİR ANI (Gurubunda Abhazya)

Yamaca baş yaslardım,
Eşsiz ufka daldım,
Gün batarken tutuşan
denizime bakardım;
Gurubuna daldım,
Cennet yurda tapardım:

Ufuk-deniz kıvıll renk,
O yamaçlar yeşil renk,
Bezenmiş ormanlarla-
Çiçeklerle rengareng;
Çıngırak, kaval öterek
Yamaçlardan gelerek,

Sürüleri şen döner,
Kuzucukları meler;
Çıngırak- kaval sesleri
yuvalarına döner:
Vadiyi inci köyler
Cici evlerle süsler.

Dalda kuşlar ses verir,
Yurtta sesim ün verir;
Çiçeleri sulayan
Abhaz kızı sevilir;
Gurup orda süslenir,
Ruhlar orda beslenir.

O vadiler, yamaçlar,
Dolu bağlar, ağaçlar,
O denizle o gurup
Hayata aşk aşılar.
Billur dere şarıldar,
Yurt meltemi fışırdar.

O dar, uzun ovanın-
esen hafif havanın
engininden süzölüp
gelir sesi kemanın
Gurup çalar (kalbimin
Yıldızı, hem halkımın)...

O gurubu ah içsem!
İçsen de ruh dindirsem!
O ilahi dekorda
Şu ömrümü bitirsem!
Artık murada ersem,
Allahıma erişsem!..

Düzce

(1919- 1920 yıllarında bir yaz günü).

Düzce kenti bitişğinde "Debboy çayırı" denen büyük yeşil ova. Üç yanı Kafkaslı köylerle çevrili. İçindeki bir ceviz ağacının gölgesinde o gün iki Abhaz genci (Beyguua Ömer, Çkalapowa Mahmut) oturup -yaşlılarından kendilerine miras kalan- Abhazya yaşantılarını hayal edip özlemlerini dile getirmekteler yine. Gurup yaklaşmıştı ki yakınlarındaki Kiremit-ocağı denen Ubih köyünden yanık bir armonik sesi başlar. İkisi de özledikleri bir milli havayı çalan bu armoniği sonuna kadar sessizce dinlediler. Armonik sustuğunda akşam da yakındı; Ömer'le Mahmut sessiz ve üzgün kentteki evlerine döndüler. Ömer eve geldiğinde o dertleşmenin ve armoniğin ilhamlarıyla yukarıdaki mısraları yazar. Mahmut da Abhazya'ya gitmeye çalışıyordu, "Gidemesem de yolunda öleyim" derdi; yıllarca çektiği özlemi yenemeyince Abhazya yoluna çıktı, amma gidemedi, dönemedi, dediği gibi yolunda öldü...Nur içinde yat, Abhaz çocuğu!.. 10/ 7/ 1991

Beygua Ömer Büyüka

(*) Hikmet Aslanoğlu (1913-1980): Vubih'ların Şaplı soyundan. Emekli Albay.Senatör,Yazar. 1965-66 yıllarında Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Derneği Başkanı. (Biyografisi için bakınız: Sefer E. Berzeg; Soçi'nin Sürgündeki Sahipleri Çerkes-Vubihlar. S.75. Ankara 1998).

-12-

İstanbul, 21/XI/ 1992

Sayın Sefer Bey,

Çok muhterem annenizin vefatı acınıza katıldım. Rahmetliye tanrıdan gani gani rahmetler dilerim. Başınız sağ olsun.

Ömer

Remziye Berzeg (Merhume), oğullarından Av. Sefer Berzeg ve Dr. Suat Berzeg'le

İstanbul, 15/7/ 1993

Sefer Bey, sayın Berzeg

Son defa Kafkas Gerçekleri'nizi de aldım. Öncekiler gibi o da beni zaptetti. Şimdiye kadarki başka yayınlarda bulunmayan önemli araştırmaların mahsulü, önemli gerçekler sergiliyor. Varolunuz.

Size "Kafkas Ahh'ları" ve "Abhaz Tarihinin İskeleti" adlı son iki yayını olan kitapçıklardan birer nüsha postaladım. Aldığınızı bilirim rahat olurum.

Ben üç aydan beri azan romatizmamdan çok çekiyorum. Değerli hemşerim (Dr.) Suat Berzeg'in tedavisi sayesinde son günlerde acılarım oldukça tavsamıştır, elbette tamamen geçmesi de yakındır.

Sizi en iyi dileklerle selamlarım çok değerli hemşerim. 15 Temmuz 1993.

Sefer Bey, sayın Berzeg
Son defa Kafkas gerçekleri'nizi de aldım. Öncekiler gibi o da beni zaptetti.
Şimdiye kadarki başka yayınlarda bulunmayan önemli araştırmaların mahsulü
önemli gerçekler sergiliyor. Varolunuz.
Size (Kafkas ahh'ları) ve (Abhaz Tarihi'nin iskeleti) adlı son iki yayını olan
kitapçıklardan birer nüsha postaladım. Aldığınızı bilirim rahat olurum.
Ben 3 aydan beri azan romatizmamdan çok çekiyorum. Değerli hem-
şerim Suat Berzeg'in tedavisi sayesinde son günlerde acılarım oldukça
tavsamıştır, elbette tamamen geçmesi de yakındır.
Sizi en iyi dileklerle selamlarım çok değerli hemşerim.
15/ Temmuz/ 1993
Ö. Berzeg

İstanbul, 1/3/ 1994

Halkımın en aydını Sefer Berzeg Bey,

Sesinize hasretim. Yayınınızı dört gözle bekliyordum, ne zamandır gelmedi. İstemek üzere iken bu defa Bursa'daki bir hemşeriden "Çerkes Göçmenleri, II" adlı son eseriniz adresime geldi, en beğendiğim bir eser. O ve derginiz sizden bana niye gelmedi bilmiyorum. Beni en çok tatmin eden sizin yazılarınızdır. Bunu size anlatamamışım galiba.

Merak ediyorum: Derginiz kapandı mı, ya da sizi kıracak bir hatam oldu mu? Oldu ise bilerek değil kazara hatamdır. Çok araştırmanızla inandırıcı yazılarınız benim kalbimi fetih etmiş olduğuna inanınız. Eğer derginiz hala çıkıyorsa(*) bana da gönderiniz, abonesini de ihmal edecek değilim.

Yukarıda bahsettiğim son eseriniz de tarihimiz konusundaki gerçeklere saygılı muhterem kişilere -emsali bulunmaz- bir armağandır, bu yoldaki araştırmalarınızın devamı dileğimdir.

Tekrar ediyorum: Derginizi bekliyorum. Son yazılarımı almadınızsa gönderirim.

Ömer Amcanız

(*) Kafkasya Gerçeği dergisinin yayınına 1993 yılı sonlarında yayımlanan 12. sayısıyla son vermişim (S.E.B)

ÖMER BÜYÜKA
Hamdiye Sok. No. 13 Fuatbey Apt. Daire 11
Kızıltoprak - Kadıköy
Tel. : 346 92 74
İSTANBUL

İstanbul 1/III/1994

Halkımın en aydını Şefik Berzeg Bey,
Sesinize hasretim. Yazılarınızı dört gözle bekliyordum ne zamandır gelmedi.
İstemek üzere iken bu defa Bursadaki bir hemşeriden **CERKAS GÖKMANLARI II**
adlı son eseriniz adresime geldi, en beğendiğim bir eser. Onu ve derginizi
sizden bana neye gelmedi bilmiyorum. Ben en çok tatmin eden sizin yazılarınızdır.
Bunu size anlatamamışım galiba.
Merak ediyordum: Derginiz kapandı mı, ya da sizi kıracak bir hatam
oldu mu? Oldu ise bilerek değil kazara hatamdır. Çok araştırmanıza
inandırıcı yazılarınız benim kalbimi fethetmiş olduğuna inanıyorum. Eğer derginiz
hala çıkıyorsa bana da gönderiniz, Rhone'ın da ihmal edeceğim değilim.
Yukarıda bahsettiğim son eseriniz de tarihimize konusundaki gelişmelere
saygılı muhterem kişilere -enseli bulunmaz- bir armağandır, bu yolda ki
araştırmalarınızın devamı dileğimdir.
Tekrarediyorum: Derginizi bekliyorum. Son yazılarınızı almadınızsa
gönderirim.
Ömer Ameeniz

-15-

İstanbul, 3/4/ 1994

Can hemşerim S. Berzeg,

23/III/ 1994 günlü mektubunuzu aldım. Kaybettiğimi bildirdiğim eserlerinizi yeniden ve yeni eserlerinizi de bekliyorum. Araştırmalarınızı inandırıcı buluyorum.

Mektubunuza ilişik kısa biyografimde resmi mesleğime de temas ettiniz. Bundaki tatlı anılarıma burada kısmen temas edeyim, onları yazıp yazmamamızı, yazışınızı tensibinize bırakıyorum. İsteddiğiniz vesikalık bir fotoğrafımı da bu mektuba ilştiriyorum. Resmi hayatımdaki tatlı anılarımdan:

Atatürk Tokat'tan Sivas'a ilk gelirken, bu iki il arasındaki sınır olan Çamlıbel dağı tepesindeki -halkın "Köroğlu Çeşmesi" dediği- yol kenarındaki çeşmede mola vermiş; ayakta Tokat'a uzanan yamaçlara ve devamı olan ovalara bakarak "Dağ başını duman almış, gümüş dere durmaz akar" şarkısını çağırmış. Bu nedenle bu çeşmenin yeni adı "Atatürk Çeşmesi" olmuştur. Bu tatlı anının dağı olan Çamlıbel elbette çıplak kalmamalı, ormanlaştırılmakla imar edilmeli idi... Ben Sivas merkezim olarak çevresindeki sekiz ilin ormansız köy ve belediyelerine Marşal yardımıyla ormanlar yetiştirmekte bulunduğum 8/ 12/1946 – 28/ 2/ 1960 yılları arasında, Birleşmiş Milletlerce bu ağaçlarımı incelemeye memur edilen uzmanlardan biri Müsyö Forşel bir ara gelip inceledi, daha sonraki bir yılda da Müsyö Vekaroni gelerek incelediler...

Bir gün rahmetli Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Tokat'tan Sivas'a gelişinde -Vali'nin çağrısı üzerine- büyük misafirin Çamlıbel'de karşılayıcı grubuna katıldım. Tokat'tan beraberinde gelen uğurlayıcılarla Çamlıbel'deki Atatürk Çeşmesi'ne gelen büyük misafirin ellerini sıkımtık. Bir ara o, "Burada orman yetiştirme çalışmaları görüyorum, yürütücüsü kimdir?" dedi, Vali beni gösterdi. Bunun üzerine büyük misafir "Vatanımda görmeyi en çok istediğim bir çalışma budur, teşekkür ederim, bunda emeği geçen küçük büyük herkese de teşekkürlerimi bildirirmenizi rica ederim. Bu işlerde paradan kaçınmayın, para bütçeniz istediğiniz kadar yükselecektir..." dedi. Bir ara Ankara'dan gelen Orman Genel Müdürlüğü Fenni

Araştırmalar Enstitüsü Müdürü de, Cumhurbaşkanı C. Bayar'ın Genel Müdürlüğe bu yolda emirleri olduğunu bildirdi. Rahmetli Cumhurbaşkanı C. Bayar, ülkeyi gezerken yer yer gördüğü çıplak dağ ve arazileri ağaçlandırmaları için bitişikteki askeri birliklere ve sivil kuruluşlara emir vererek ""Medeni ülkeye çıplak arazi yakışmaz" dediğini, "Burada toprak ve su kalmadı, ağaçlanamaz" diyenlere de "Yağışların toprağı yalayıp yok ettiği yerlerin bile ağaçlama yolları olduğunu bilen ve yapan bulunduğunu, Sivas'a gidiniz, bunu başaranı Vali gösterir, onu bulunuz, müşavere ediniz, örneklerini de görünüz" dediğini, Kayseri ve Erzurum gibi yerlerden gelen subay ve ziraat müdürlerinden duyuyorduk. Çıplak dağlarda erozyonu önleme ve ağaçlandırma imkanı veren şudur: Yamaçta yapılacak terasların kaydıracağı toprak alt terasta tutunur, yağış suyu da o alt terasa girerek toprağı sulandırır, ağaç üretme gücünü kazandırır. Buna örnek olarak Çamlıbel dağı ağaçlamamızı -isteyenlere- gösteriyorduk.

Söyleyeceğim çoktur, burada bu kadar yeter. Selamlar, selamlar. (*)

(*) Rahmetli Beygva Ömer Amca'nın, bu mektubunu, o sırada hazırlamakta olduğum "Kafkas Diasporasında Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü" (Samsun 1995) adlı kitabıma koyacağım kısa biyografisini onaylaması ve bir fotoğrafını göndermesi isteğiyle yazdığım mektuba bir cevap olarak gönderdiği anlaşılıyor.

-16-

İstanbul, 1/ VI/ 1984

Sefer Berzeg hemşerim,

Vakit bulduğumda kitaplarımı yine karıştırırım. Bu defa da "Türkiye Kurtuluş Savaşında Çerkes Göçmenleri" adlı kitabınızı yine gözden geçirdim. Ömrüm boyunca eserlerini okuduğum Çerkes tarihçiler arasında Met İzzet, İsmail Berkok, Prof. Aytek Namitok, Ürdünlü Kabartay'ın (*) İkazulmüverrihin adlı eseri ve sizin yazılarınız beni tatmin etti, diğerlerini kültürsüzce ve aşiret kafalı buldum.

Yukarıda andığım eseriniz de hem çok çalışma ve titizlik neticesi çok başarılı. İçindeki kişilerden bazılarıyla -akraba değilsem de- akraba gibi onlara bağlıyım. Artık kimse kalmayan çocukları kardeşlerim gibi idi. Kitabınızda yine onları anmakla biraz avundum.

Kitabınıza, Türkiye valilerinin en tanınmış, Cumhurbaşkanı Vekilliği de yapmış olan, Ubih'ların Hamita=Xamita ailesinden İhsan Sabri Çağlayangil girmedir. Kendisini Sivas valiliğinde yıllarca tanımış ve tapınmışım, yakında rahmetli oldu.

Bir de Türk tarihinde bir "Çerkes Hasan" anılır. Ubihlar'ın Ziyaşu ailesindendi. Sultan Abdülaziz'in kayınbiraderi bir subay. Abdülaziz'i öldürenlerin bazılarını öldürdüğü tarihte belirtiliyor. Meydan Larousse'un Çerkes Hasan maddesinde görülebilir. Yazılarda bazı ufak tefek farklar vardır. Zyaşu Çerkes Hasan'ın, Abdülaziz'i öldürenlerin Padişah'ın eşi bulunan ablasına da (Çerkes Hasan'ın ablasına) saygısızlık yaptıklarından, onları öldürmekle ablasının intikamını almak istediğini -şimdi hatırlayamadığım- bir yazıda da okumuş, bazı yaşlı büyüklerimizden de öyle duymuştum. Yazınızda Çerkes Hasan da anılmadı. Belki münasip görmediniz.

Bir de: Ubih kelimesi Adığaca'dır. Dığa halkın ağzından çıktığı gibi yazılmalı, aksi halde Ubih tarihi saptırılır. Bu halkın dil ve tarihi konularında en tanınan ünlü profesör G. Dumezil "Oubykh" şeklinde yazdığı halde ve her Çerkes bu profesörü şükranla andığı halde, bu halkın adını onun gibi yazmayıp, şu

naçiz hemşerinizin yayınlarındaki ona uygun yazılışıyla da yazmayıp Vubih, Wubih...şekillerinde yazan sıradan yazılar bu halkın layık olmadığı şekilde tarihini şaşırtır.

Adığa kelimesinin de Adige veya Adıge şeklinde yazılması da öyle yanlıştır.

Sefer Bey, şunu da hatırlatayım: Benim "Kafkas Aah'ları" adlı kitapçığımın 28'inci sayfasında 15'inci satırındaki "Bil ki ölmez şuurum" sözü "Bil ki özelemez şuurum" diye çıktığı bu defa gözüme çarptı. Kitabın bir nüshasını bu mektubumla size gönderiyorum. Kitabı şimdiye kadar almış olanlar o mısraı manasız bulacaklardır. Eğer uygun görüyorsanız o şiiri veya o mısraını derginize "Bil ki ölmez şuurum" diye yazarsanız fayda olur sanırım. (**)

Ben Türkiye'de çıkan değişik adlı Kafkas konulu dergilere abone oldum, yakın zamanlara kadar bana geliyordu, artık gelmez oldular. Sizin Kafkas gerçekleri (Kafkasya Gerçeği) de öyle. Ne oldu, artık çıkmıyor mu, merak ediyorum.

Sizi en iyi dileklerle selamlarım.

Beygua Ömer Büyüka

(*) Suriye'li Adige (Bjeduğ), tarihçi Dr. Mehmed Ali Pçihaluk'u kastediyor. (S.E.B.)

(**) "Kafkasya Gerçeği" dergisini yayımlamaya 1993 yılı içinde son verdiğim için, rahmetlinin bu dileğini o zaman yerine getirememişim. Gecikmiş olarak da olsa, düzeltme notunu buraya kaydetmiş oluyorum. (S.E.B.)

İstanbul, 6/ VI/ 1995

Çok değerli hemşerim Sefer Bey,

Özlediğim Kafkas sesleri yayınladığınız dergi yoluyla sizden yıllarca gelirken, bir yıla yakın zamandır gelmiyor. Bildirdiğim halde cevap da alamadım. Bir kusurum olduysa bile-
rek yapmadım, kazaradır. Derginiz kapanmadıysa onu da bek-
lerim. "Kafkas Diasporasında Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlü-
ğü" adlı bir yayınınız da olduğunu Özgür Kafkasya (Samsun)
gazetesinde okudum, onun da bir nüshasını ödemeli olarak
beklerim... Bana sesinizin neye kesildiğini merak ediyorum.
Sizi en iyi dileklerimle selamlarım.

Ömer Büyüka

OMER BUYUKA
Hamdiye Sok. No. 13 Fustbey Apt, Daire 11
Kızıltoprak - Kadıköy
Tel. : 346 9274 349 16 17
İSTANBUL

İstanbul 6/VI/1995

Çok değerli hemşerim Sefer Bey,
Özlediğim Kafkas sesleri yayınladığınız dergi yoluyla sizden
yıllarca gelirken, bir yıla yakın zamandır gelmiyor. Bildirdiğim
halde cevap da alamadım. Bir kusurum olduysa bile-
rek yapmadım, kazaradır. Derginiz kapanmadıysa onu da beklerim. "Kafkas diaspora-
sında Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü" adlı bir yayınınız da olduğunu
Özgür Kafkasya gazetesinde okudum, onun da bir nüshasını ödemeli
olarak beklerim... Bana sesinizin neye kesildiğini merak ediyorum.
Sizi en iyi dileklerimle selamlarım.

Ömer Büyüka
Ö. Büyüka

İstanbul, 27/ VI /1995

Değerli hemşerim Sefer Bey,

"Kafkas Diasporasında Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlü-
ğü" adlı kitabınızdan lütfettiğiniz iki nüshasını aldım, çok te-
şekkür ederim. Okudum. Düşünceniz ve diliniz isteğime uy-
gundur. Tanrı sizi milletime bağışlasın. "Abhazca İlk Dil mi?"
adlı son yayınımdan, bir nüsha da -"Hz. İbrahim'le Awubla ve
Kafkaslılar" ve "Abhaz Tarihinin İskeleti" adlı kitapçıklarımla
beraber- şimdi size postaladım. Fazla iseler birer tanesini layık
düşünörlere verirsiniz.

Sizi en iyi dileklerimle selamlarım can hemşerim.

Ömer Büyüka

Not: Tunuslu Hayrettin Paşa'nın himaye ettiği soydaşı
Lamzade Şakir'in bir el yazısı sizdeki kitaplarımdan
"Bibliographie de la Caucasic" adlı olup Ubih Şaplı'nın eseri
olan kitabın bir sayfa kenarındadır.

Adıĝa ve Ubıh kelimeleri Adıĝacadır. Adıĝa'ların söyleyişlerine göre yazılmazsa Adıĝa Tarihi karanlıĝa sokulur. Adıĝa'ların çok andıkları George Dumezil'in ve Kafkas araştırmacısı dilci Ömer'in ve Adıĝaca'nın söyleyişlerine uymayıp "Adige" ve "Wubıh" diye yazılması tarih bakımından çok yanlış olur.

Bir de: "Kuzey Kafkasya" da "Kuzey Kafkasya" lafı tutturulmuş. Bu sözcük ortak davaya zararlıdır: Bugünkü Kuzey Kafkas halkları (yerlileri) aslında bütün Kafkas'ın sahipleridir. Sarsılmaz deliller ve tarih bunu belirtirken, güney Kafkasya otohtonlarının davalarına ortak gösterilmemesi, Beşiĝi olan güney Kafkasya'nın -dava konuşmalarında - yana itilmesi davaya zararlı ve tarihe aykırıdır... (*)

Ö.B.

(*) "Güney Kafkasya otohtonları" deyiimiyle, coĝrafi açıdan Kafkas daĝlarının güneyinde yani "Güney Kafkasya"da kalan Abhazlar ve Vubıhlar ile Şapsıĝlar gibi Adige boylarını kastetmektedir. Oysaki "Kuzey Kafkasya" deyiimi belli bir tarihi dönemde, coĝrafi deĝil, tüm bu halkları (ve güneydeki Osetler'i ve Lezgiler'i de) içine alan siyasi bir deyim olarak kullanılmıştır ("Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti" deyiminde olduĝu gibi). Bununla birlikte, biz de rahmetli Beygua gibi, "Kuzey Kafkas" yerine "Kafkas"(Kafkasya) gerçek adının kullanılmasını daha doĝru bulmaktayız. (S.E.B.)

-19-

5 /4 /1999

Çerkes Ubıhlar konulu eserinizdeki(*) gerçek insan Ubıh'ların hepsini bol bol öptüm. Yaşadıkça öpeceğim. Bana değerli bir sununuz oldu. Teşekkürler eder bayramınızı da kutlularım.

Ubıhlar'ın gerçeĝi ulus adları olan Ubıx'dadır. Adıĝaca bir addır. Milletin hıviyetini bu aydınlatıyor. En ünlü bilimciler de bu adı böyle yazıyor. Gerek Çerkescede ve gerek başka

bir dilde Wubıx diye bir kelime yoktur. Çerkescede bu Ubılar (Öbeliler) demektir. (**)

Bu eseriniz bence "Kahraman Ubıx'ların" birer heykeli durumundadır. Tekrar tekrar öpüyorum.

Yıllarca mutlu bayramlara ulaşmanızı dilerim.

Ö. Beygua

Rahmetli Hamza Osman'ın (***) evine çok gidip gelmiştim. Erkek ve kız kardeşleri vardı. Çok dinlerdim. Allah rahmet eylesin. O zaman Orman Fakültesi'nde talebe idim. Beşiktaş'taki evine gider gelirdim.

Abhazya Üniversitesi profesörlerinden İnal- ypa Şalva ile de İstanbul'da ve Sohum'da çok beraber gezmiş ve yiyip içerek konuşmuştuk. Eseriniz bu defa da onunla beni yaşattı.

(*) Sefer E. Berzeg; *Soçi'nin Sürgündeki Sahipleri Çerkes- Vubıhlar*. Ankara 1998.

(**) Bu konudaki -onunkiyle pek uyuşmayan- düşüncemizi, rahmetli Beygua'nın biyografisini ve onunla ilgili bazı anılarımızı anlattığımız başlangıç bölümünde kısaca sunmuş bulunuyoruz.

(***) Biyografisi için: Sefer E. Berzeg; *Soçi'nin Sürgündeki Sahipleri Çerkes-Vubıhlar*. S.68. Ankara 1998.

ÖMER BEYGUA BİBLİYOGRAFYASI

Abhazya Cumhuriyeti Türkiye Temsilcisi Sayın Vladimir Ayüdzba'nın, Ömer Beygua'nın Cenazesinde Yaptığı Konuşma. Nart (Dergisi). No:23. S.27-28. Ankara, Mart-Nisan 2001.

Akuşba Erol; *Beygua Ömer'in Ardından*. Nart (Dergisi). No: 23, S.21-23. Ankara, Mart-Nisan 2001.

Aphazou V. ; *İstanbul'daki Abhaz Sesi Susmadı*. Apsadgil agaeyıbj. (Abhazca-Türkçe Aylık Gazete)No: 6. 20 Haziran 2011.

Berzeg Sefer E. ; *Kafkas Diasporasında Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü*. S. 82-83. Samsun 1995.

Berzeg Sefer E. ; *Abhaz Yazar Ömer Beygua'dan Bir Vubıh'a Mektuplar*. Ankara 2011.

Dırmıt Gulya Ödülü Ömer Beygua'ya verildi. Kafkasya Gerçeği (Dergisi), No: 9, S. 60, Samsun, Temmuz 1992.

Kamçı. (Aylık Siyasi Gazete). İstanbul, Eylül 1970.

Marukhba (Markholia), İgor Rajden-ipa; *Omar Beyguaa Apsnıka yiaayıtız yıpstıkhate şuvukukua*. (Ömer Beygua'dan Abhazya'ya Mektuplar). Akua (Sohum), 2006. (Abhazca- Rusça).

Ömer Beygua (Büyüka)'nın Doğumunun 110. Yılı. (Hakkında çeşitli yazılar ve haberler). Apsadgil agaeyıbj.(Abhazca-Türkçe aylık Gazete). No: 6. 20 Haziran 2011.

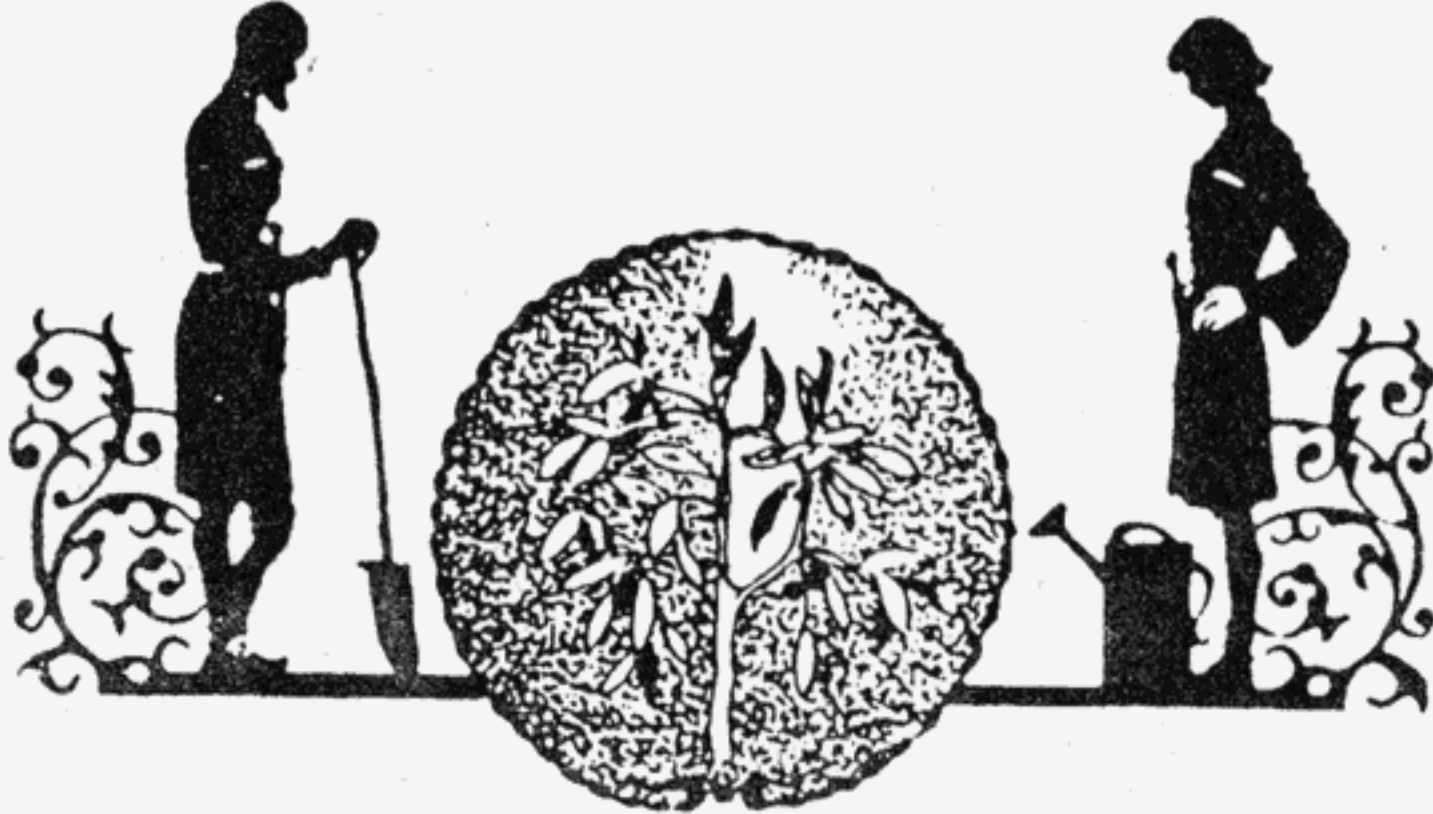
Papapha Mahinur Tuna; *Ömer Büyüka'yı Anlatabilmek*. Nart (Dergisi), No: 23, S.25-26. Ankara Mart-Nisan 2001.

Papapha Mahinur Tuna; "*Ömer Büyüka Abhazoloji Araştırmaları Enstitüsü*". Apsadgil agaeyıbj. (Abhazca- Türkçe Aylık Gazete). No: 6. 20 Haziran 2011.

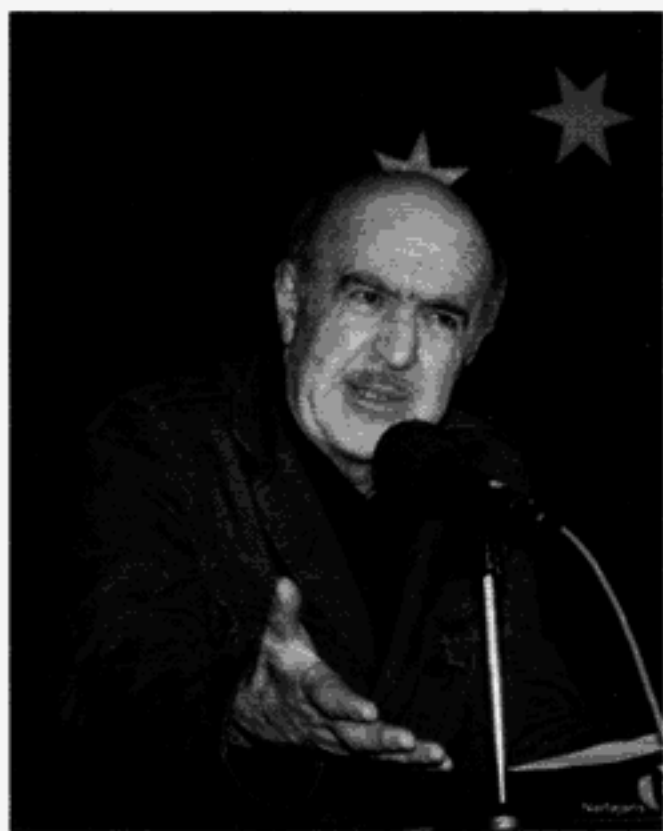
Kenan Kaplan; *Söyleşi: Ömer Beygua*. Kuzey Kafkasya (Dergisi), Sayı: 71-72-73. S. 8-10. İstanbul 1989.

Türk- Sovyet İşbirliği ile Ünlü Abhaz Dilbilimcisi "Ömer Beygua" Belgeseli Televizyona Çekildi. Argun. (Aylık Haber ve Kültür Gazetesi). Sayı: 2. İstanbul, Temmuz 1991.

Yazar Şair ve Dilci Ömer Beygua Doksan Yaşında. Kafkasya Gerçeği (Dergisi), No: 3, S, 52. Samsun, Ocak 1991.

Sefer E. BERZEG

Kafkas -Vubih kökenli hukukçu, yazar. 1943 yılında Samsun Kavak' da doğdu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. 1972-2000 yılları arasında Samsun' da serbest avukat olarak çalıştı. Kafkas Kültür Derneklerinin çalışmalarına katıldı. Samsun KKD' nin başkanlığını yaptı (1972-1988). Kafkasya Gerçeği (1990-1993) adıyla bir dergi yayınladı.

Eserlerinden bazıları; Kafkas Hasreti (1966), Vatan Düşüncesi-Adıge Şiirinden Seçmeler (1967), Adıge-Çerkes Alfabesinin Tarihçesi (1969), Gurbetteki Kafkasya (3 Kitap, 1985-1989), Se Syduinay (Adıgece Şiirleri, 1986), Türkiye Kurtuluş Savaşında Çerkes Göçmenleri (1990), Kafkas Diasporasında Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü (1995), Kafkasya ve Çerkesler Bibliyografyası (1996), Soçi' nin Sürgündeki Sahipleri Çerkes-Vubih' lar (1998), Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti (3 Cilt, 2003-2006), Kafkasya ve Diaspora Yayın Hayatından (2008), Seyin Time, Sürgünde Doğmuş Bir Kafkas Şairi (2010), Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti Devlet Başkanı Pşimaho Kotse (Kosok) Yaşamı-Gurbet Yazıları (2011), Kafkasya ve Diaspora Üzerine Söyleşiler (2011), Abhaz Yazar Ömer Beygua' dan Bir Vubih' a Mektuplar (2011).

ABHAZYA İLK DEVLET BAŞKANI VLADISLAV ARDZINBA' nın ÖMER BEYGUA' nın VEFATI NEDENİYLE GÖNDERDİĞİ MESAJ

Ацсны Ахада Тырқәтәылака иишьтыз
адашшалара

Даара сылахь еикәнацеит ацсуа жәлар зегъы
нцәахәыс изхәацшуаз хашәкәыа ду, хцарауаю,
хтоурыхтцааю Омар Беигәа ицстазаара далцит хәа
исоуз ацхаражәхәара. Омар Беигәа ирәиамтақәа ир-
ныцшуеит уи ихатәы бызшәеи, иуаажәлари, ицсадгыли
рышка имаз агәбылра ду. Ацсуаа дхәаңхейт жәлар
рцеи ду, рәахәхәаы. Аха ахааназ хаштра рықәым
уи ихьз, иуаюра, иаамсташәара, икәыгара, иахзаани-
жьыз ирәиаратә тынха.

Владислав Арзынба,
Ацсны Ахәынтқарра Ахада

